

YTTRANDE

SLU ID: SLU.ua.2025.1.4-3742

2026-01-25

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Åtgärder för att säkerställa veterinär beredskap under jourtid (Ds 2025:27)

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss (ert Dnr: LI2025/01648). SLU lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

- Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) instämmer i behovet av åtgärder för att säkerställa veterinär beredskap under jourtid i hela landet och bedömer att beredskapen är central för att upprätthålla ett gott djurskydd och ett effektivt smittskydd. SLU noterar att det statliga åtagandet enligt förslaget i första hand riktas mot lantbrukets djur och i viss mån häst. Samtidigt bedömer SLU att även *sällskapsdjur och hästar, särskilt i områden där annan veterinär service saknas, behöver kunna ges nödvändig akut vård* som inte kan avvakta till ordinarie arbetstid, utöver avlivning.
- SLU bedömer att hur det statliga åtagandet avgränsas mellan dagtid och beredskapstid kan få betydande konsekvenser för möjligheterna att bygga upp långsiktigt hållbara veterinärstrukturer i olika delar av landet. SLU vill särskilt uppmärksamma *risken för strukturella effekter där patientunderlag och jouransvar fördelas på ett sätt som försvårar etablering och ekonomisk bärkraft för andra aktörer*, samt att parallella bemanningsstrukturer kan komma att krävas för olika djurslag i vissa geografiska områden.
- SLU vill framhålla de djurägare som bedriver företag; som konstateras i SOU 2025:58 *En stark hästnäring* har tillväxten av hästnäringen också en viktig roll som alternativ verksamhet, inte minst för de mindre lantbruken, och som ekonomiskt tillskott i den regionala utvecklingen. SLU befarar att förslaget om avgränsningar i jourverksamheten i förlängningen kan få negativa konsekvenser för de företagare som bedriver hästrelaterad verksamhet i glesbygd.
- SLU bedömer att förslagen kan innebära ökade krav på bemanning inom veterinärverksamheten nationellt, vilket aktualiserar frågor om

utbildningssystemets dimensionering, yrkesroller och den långsiktiga kompetensförsörjningen av veterinärer och djursjukskötare.

- SLU vill även uppmärksamma att snabba *förändringar i jourverksamhetens organisering*, inklusive förslag som i praktiken begränsar vilka behandlingsalternativ som står till buds under beredskapstid, *kan få konsekvenser för arbetsmiljö, etisk stress och yrkesattraktivitet inom veterinär- och djurhälsoprofessionerna.*
- SLU delar utredningens bedömning att Jordbruksverket bör ha ansvar för smittskyddsberedskapen, men vill samtidigt understryka vikten *av tidig upptäckt, korrekt bedömning och snabb anmälan* av misstanke om allvarliga smittsamma sjukdomar. SLU bedömer att en beredskap som fördelas på flera aktörer ställer *höga krav på samordning, informationsdelning och kontinuerlig utbildning för att säkerställa effektiv smittspårning och smittskydd.*
- SLU anser att *tjänstedjur och servicedjur* bör beaktas särskilt vid förändringar i det statliga åtagandet för veterinär beredskap under jourtid.
- Mot denna bakgrund gör SLU bedömningen att *en mer samlad översyn av beredskapssystemet bör genomföras* innan lagändringar beslutas.

Generella synpunkter

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har ett nationellt ansvar för utbildning av veterinärer och djursjukskötare och är landets enda utbildningsanordnare för dessa yrkesgrupper. Utbildningarna omfattar grundläggande djursjukvård och förebyggande djurhälsovård för åtgärder avseende samhällets krav på djurskydd, smittskydd och säkra livsmedel, där folk- och djurhälsomässiga, ekonomiska, miljömässiga och etiska aspekter inkluderas. Vid SLU finns Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW), som bidrar med kunskap inom djurvälstånd, etik och samhällsperspektiv på djurhållning. Mot denna bakgrund lämnar SLU följande synpunkter med fokus på den långsiktiga kompetensförsörjningen, djurvälståndet och förutsättningarna för en fungerande veterinär beredskap i hela landet. Remissvaret inkluderar inte aspekter för SLU:s övriga utbildningar som direkt eller indirekt berörs av utredningen.

Promemorian Ds 2025:27 har ett tydligt fokus på åtgärder för att säkerställa veterinär beredskap under jourtid. SLU instämmer i att en fungerande jourberedskap är central för att upprätthålla ett gott djurskydd och ett effektivt smittskydd i hela landet. Beredskap behövs för att kunna avhjälpa akut lidande genom avlivning samt, där så är motiverat, akuta livräddande och stabiliserande insatser, adekvat smärtlindring, åtgärder för att begränsa smittspridning vid misstanke om infektionssjukdom samt andra nödvändiga akuta åtgärder.

Den föreslagna begränsningen av det statliga åtagandet

SLU noterar att det statliga åtagandet enligt förslaget i första hand riktas mot lantbrukets djur och i viss mån häst. SLU ser med viss oro på de konsekvenser som kan uppstå vid en snabb förändring av befintliga strukturer. Det nuvarande statliga åtagandet, som även omfattar sällskapsdjur och hästar under jourtid, har bidragit till uppbyggnaden av geografiskt etablerade infrastrukturer som kan vara svåra att ersätta på ett ändamålsenligt sätt inom kort tid.

SLU noterar utredningens bedömning att det inte framstår som rimligt att staten ska subventionera djursjukvården för sällskapsdjur, samt att det statliga åtagandet som huvudregel inte längre bör omfatta dessa djurslag. SLU har förståelse för att det statliga åtagandet behöver avgränsas och att incitamenten för andra aktörer inom veterinärbranschen att ta ett större ansvar för beredskap för sällskapsdjur avses stärkas. SLU vill samtidigt uppmärksamma att nuvarande organisering i vissa geografiska områden innebär att en del distriktsveterinärer, anställda vid vissa distriktsveterinärstationer, i praktiken bedriver verksamhet som huvudsakligen, eller uteslutande, är inriktad på sällskapsdjur.

Strukturella effekter av förslaget

SLU noterar vidare att utredaren anger att distriktsveterinärerna är beroende av kundunderlaget under dagtid för att täcka sina totala kostnader, samt att promemorian inte anger att distriktsveterinärernas uppdrag avseende arbete med sällskapsdjur och hästar under dagtid avses förändras. Om distriktsveterinärerna även fortsättningsvis bedriver omfattande verksamhet inom dessa djurslag under dagtid, samtidigt som deras jouruppdrag i huvudsak inriktas mot lantbrukets djur, kommer detta påverka förutsättningarna för andra aktörer att etablera och upprätthålla verksamhet med tillräcklig bredd, kontinuitet och ekonomisk bärkraft i vissa geografiska områden.

SLU bedömer att tillgång till ett tillräckligt patientunderlag under dagtid i många fall är en förutsättning för att kunna bemanna och upprätthålla jourverksamhet. En ordning där verksamhet avseende sällskapsdjur och häst i praktiken i vissa regioner koncentreras till statlig regi under dagtid, medan jouransvaret i huvudsak förväntas bäras av andra aktörer, kan därmed försvåra uppbyggnaden av långsiktigt hållbara strukturer för veterinär service i vissa delar av landet. SLU bedömer att sådana strukturella effekter bör beaktas i den fortsatta beredningen, särskilt mot bakgrund av behovet av att säkerställa tillgång till veterinär kompetens för olika djurslag dygnet runt i hela landet.

Konsekvenser för djur och djurägare i glesbygd

SLU bedömer att andra aktörer inom veterinärbranschen på sikt kan bära ett ökat ansvar för beredskapen för sällskapsdjur i Sverige, under förutsättning att omställningen sker successivt och möjliggör uppbyggnad av långsiktigt hållbara verksamheter i olika delar av landet. SLU vill samtidigt framhålla att det i nuläget finns begränsningar i icke-statliga aktörers kapacitet i vissa delar av landet, vilket

innebär att en snabb eller abrupt avveckling av distriktsveterinärernas beredskap för sällskapsdjur och, i vissa geografiska områden även hästar, riskerar att få negativa konsekvenser för djur och djurägare. I flera delar av landet, och inte enbart i undantagsfall, kan det förekomma akuta situationer där sällskapsdjur och hästar saknar tillgång till veterinär med tillräcklig kompetens inom rimligt geografiskt avstånd under beredskapstid i dag. Detta gäller särskilt i glesbygdsområden och i regioner med begränsad tillgång till veterinär verksamhet. SLU vill i detta sammanhang understryka att långa transporter av akut sjuka eller skadade djur kan innebära betydande risker för försämrat tillstånd och ökat lidande, och i vissa fall vara direkt olämpliga ur djurvälståndssynpunkt. SLU vill vidare uppmärksamma att djurägare i många fall inte är beredda att avsluta sitt djurs liv i sådana situationer, vilket kan innebära svåra och etiskt komplexa situationer för såväl djurägare som veterinär personal om tillgången till adekvat vård är begränsad under beredskapstid. SLU vill poängtera att det även gäller djurägare som bedriver företag. I förlängningen kan förslaget därför också få konsekvenser för förutsättningarna att bedriva företag med hästrelaterad verksamhet i glesbygd.

Sällskapsdjur och hästar behöver kunna ges akut vård under jourtid

Mot denna bakgrund bedömer SLU att även sällskapsdjur och hästar, särskilt i områden där annan veterinär service saknas, behöver kunna ges nödvändig akut vård som inte kan avvakta till ordinarie arbetstid, utöver avlivning. Detta ligger även i linje med djurskyddslagstiftningens grundläggande princip att djur ska skyddas mot onödigt lidande. SLU avstyrker därför delvis föreslagen skrivning och bedömer att det är nödvändigt att även viss annan akut vård än avlivning kan ges till sällskapsdjur under beredskapstid, såsom adekvat smärtlindring, stabilisering av cirkulation, stoppande av blödning och andra akuta livräddande åtgärder, i de fall prognosen är god och där djuret förväntas kunna överleva vid akut insatt vård och/eller fortsatt vård på annan inrättning. SLU bedömer att akuta livräddande och stabiliserande insatser i många fall kan genomföras med begränsade medel och att det bör vara veterinärens professionella bedömning som avgör vilka åtgärder som är adekvata i den aktuella situationen. SLU vill i detta sammanhang även framhålla att utbildningen av veterinärer och djursjukskötare vid SLU utgår från principen att varje djur ska bedömas individuellt och ges den vård som är medicinskt motiverad och förenlig med god djurvälstånd, i dialog med djurägaren. Avlivning ska vara ett välgrundat beslut när andra medicinskt adekvata alternativ saknas, eller när djurägaren väljer att avstå från vidare utredning och behandling.

Den psykiska belastningen och etiska stressen inom veterinärkåren

SLU vill samtidigt uppmärksamma att många som arbetar inom djursjukvården redan i dag upplever betydande psykisk belastning och etisk stress kopplad till mötet med djurägare i krissituationer, särskilt under jourtid, där förväntningar på möjlig vård inte alltid kan mötas. Att i sådana situationer endast kunna erbjuda avlivning, trots att kompetens och möjlighet till annan akut vård i vissa fall finns, kan innebära betydande moralisk stress och emotionell belastning för personalen. SLU bedömer att förslag som i praktiken begränsar vilka behandlingsalternativ

som står till buds under beredskapstid riskerar att förstärka denna problematik. Detta kan få konsekvenser för arbetsmiljön, yrkesattraktiviteten och den långsiktiga tillgången till veterinär och djurhälsopersonal. SLU bedömer vidare att den etiska och kommunikativa dimensionen i mötet med djurägare, liksom hantering av svåra beslut under tidspress, har direkta implikationer för utbildningen av veterinärer och djursjukskötare. SLU vill framhålla att dessa moment redan ingår i utbildningarna, men bedömer att behovet av sådan kompetens kan komma att öka till följd av förändringar i jourverksamhetens organisering och förväntningar från djurägare.

Den samlade veterinära smittskyddsberedskapen och kompetensbehov

SLU noterar att utredningen öppnar för olika former av samverkan inom ramen för det statliga åtagandet och bedömer att sådana lösningar kan bidra till att stärka den samlade beredskapskapaciteten i olika delar av landet. SLU bedömer samtidigt att en ordning där beredskapen är fördelad på flera aktörer ställer höga krav på samordning, informationsdelning och en gemensam lägesbild för att undvika att vissa sjukdomar upptäcks senare till följd av varierande kunskapsnivåer, bristande tillgång till aktuell information om smittläge eller otydliga ansvarsförhållanden. Detta kan i sin tur påverka möjligheten till snabb smittspårning och effektiva smittskyddsåtgärder.

SLU delar utredningens bedömning att Jordbruksverket bör ha ansvar för smittskyddsberedskapen, men vill samtidigt understryka att en central del av smittskyddsarbetet utgörs av tidig upptäckt, korrekt bedömning och snabb anmälan av misstanke om allvarliga smittsamma sjukdomar. Även om förmågan att hantera utbrott behandlas i promemorian, bedömer SLU att betydelsen av tidig detektion och initial handläggning inte tillräckligt tydliggörs.

SLU föreslår att veterinärer som ingår i beredskapsorganisationen kontinuerligt ges tillgång till uppdaterad utbildning om aktuellt smittläge samt regelbunden träning i identifiering, initial handläggning och rapportering av misstänkta epizootiska och andra allvarliga smittsamma sjukdomar. Därutöver bedömer SLU att all personal som deltar i jourberedskap behöver grundläggande kunskap och fortbildning i veterinär katastrofmedicin, inklusive hantering av klimatrelaterade katastrofer, olyckshändelser med spridning av kemiska, biologiska eller radionukleära agens samt andra händelser som kan medföra behov av masskadehantering eller storskalig utrymning av djur. SLU bedömer att sådan kompetens är en viktig del av en modern och robust veterinär beredskap.

Bedömda systemeffekter för veterinäryrket

SLU bedömer att förslaget i vissa geografiska områden i landet kan medföra behov av parallella bemanningsstrukturer för att tillgodose akut djursjukvård för olika djurslag. SLU bedömer att detta aktualiserar frågor om utbildningssystemets dimensionering och den långsiktiga tillgången på utbildad personal. Utbildningstiden för veterinärer är lång, vilket innebär att eventuella ökade behov inte kan mötas på kort sikt. Det är därför angeläget att konsekvenserna för den

nationella kompetensförsörjningen analyseras vidare inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet.

SLU bedömer vidare att förändringar i hur jourverksamhet organiseras och dimensioneras, särskilt om distriktsveterinärernas jouruppdrag i huvudsak inriktas mot lantbrukets djur, kan få systemeffekter på hur veterinärers arbetsinriktning utvecklas över tid. En sådan utveckling kan innebära en ökad differentiering mellan veterinärer som i huvudsak arbetar med produktionsdjur respektive veterinärer som i huvudsak arbetar med sällskapsdjur och häst. SLU bedömer att detta kan påverka vilka kompetenser som efterfrågas inom olika delar av veterinärverksamheten och aktualiserar därmed frågor om utbildningens utformning och innehåll, inklusive ett eventuellt behov av ökad differentiering av kompetensutveckling redan under studietiden.

Ekonomiska och andra konsekvenser av villkorad läkemedelsanvändning (ViLA)

SLU bedömer att promemorian inte tillräckligt belyser hur införandet av villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) påverkat eller förväntas påverka behovet av veterinär konsultation och insatser under jourtid för lantbrukets djur, vilket försvårar bedömningen av beredskapens dimensionering. Införandet av ViLA har i många fall inneburit minskat behov av akut veterinär medverkan vid vissa tillstånd, vilket kan påverka både volymen och karaktären på det kliniska arbete som utförs inom jourverksamheten för lantbrukets djur. Detta bör beaktas i planeringen av beredskapen, liksom vid bedömningen av hur stor del av distriktsveterinärernas kliniska verksamhet som framöver faktiskt kommer att utgöras av akuta insatser nattetid, eller överhuvudtaget, avseende lantbrukets djur.

Om icke-statliga aktörer i ökad utsträckning ska engageras även för beredskap avseende lantbrukets djur, är det enligt SLU:s bedömning viktigt att de samlade ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna analyseras, så att beredskapslösningarna blir långsiktigt hållbara. Detta inkluderar att beakta hur förändrade arbetsmönster, minskad ärendemängd och en mer begränsad klinisk exponering kan påverka verksamheternas bärkraft samt veterinärers vilja och möjlighet att delta i beredskap.

SLU vill i detta sammanhang understryka att om beredskapsuppdraget inte upplevs som förenligt med rimliga arbetsvillkor och ekonomiska förutsättningar, finns en risk att färre veterinärer väljer att delta i beredskap eller att stanna kvar i verksamheter med jouransvar. Detta kan i sin tur påverka möjligheterna att upprätthålla en bred klinisk verksamhet och en blandad praktik, vilket är av betydelse även för utbildningens kvalitet, attraktionskraft och den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Behov av arbetsplatsförlagd kompetensutveckling

SLU delar utredningens bedömning att utbildning och handledning är viktiga faktorer för veterinärers vilja och förmåga att delta i beredskap. SLU vill samtidigt framhålla att veterinärutbildningen redan i dag ger en bred grund och

förstadagskompetens i enlighet med EU:s krav, inklusive förmåga att hantera akuta situationer hos vanliga djurslag. Förmågan att arbeta under jourtid och med olika djurslag utvecklas dock i hög grad genom strukturerad introduktion, handledning och erfarenhet i klinisk verksamhet efter examen. SLU bedömer därför att ytterligare utbildningsinsatser och praktisk handledning i första hand bör utvecklas inom ramen för det livslånga lärandet och arbetsplatsförlagd kompetensutveckling, snarare än genom omfattande förändringar i grundutbildningen. Utformningen av arbetsplatsintroduktion, handledning och stödstrukturer är central för att nya veterinärer stegvis ska kunna ta ansvar i jourverksamhet.

Tjänstehundar och hästar i samhällsviktig verksamhet

SLU anser vidare att tjänstedjur, såsom hundar och hästar som används inom exempelvis totalförsvaret, räddningstjänst eller annan samhällsviktig verksamhet, samt servicedjur, exempelvis ledarhundar och andra assistanshundar, bör beaktas särskilt vid förändringar i det statliga åtagandet för veterinär beredskap under jourtid. Dessa djur kan ha särskild betydelse för Sveriges beredskap, för samhällsviktig verksamhet samt för enskilda individers livskvalitet och funktionsförmåga. SLU anser därför att det är viktigt att tjänstedjur och servicedjur ges tillgång till adekvat och snabb veterinär hjälp inom rimligt geografiskt avstånd från där de används eller vistas.

Successiva förändringar i befintliga beredskapssystem

SLU anser sammanfattningsvis att åtgärder för att stärka veterinär beredskap under jourtid behöver ses i ett helhetsperspektiv där djurvälstånd, smittskydd, kompetensbehov, yrkesroller och utbildningssystemets långsiktiga förutsättningar beaktas. SLU bedömer vidare att icke-statliga aktörer behöver ges möjlighet att byggas upp i tillräcklig omfattning och med adekvat geografisk täckning i hela landet för att möta samhällets behov av djursjukvård, i linje med djurägares förväntningar och i enlighet med djurskyddslagstiftningens krav. Mot denna bakgrund bedömer SLU att förändringar i befintliga beredskapssystem bör genomföras successivt för att säkerställa en fungerande, rättssäker och långsiktigt hållbar veterinär beredskap.

Specifika synpunkter

SLU ser positivt på att en översyn görs av dagens beredskapsstruktur för veterinärservice. SLU anser dock att det är nödvändigt att även sällskapsdjur och hästar, särskilt i områden där annan veterinär service saknas, behöver kunna ges nödvändig akut vård som inte kan avvaktas till ordinarie arbetstid, utöver avlivning. SLU bedömer därför att förändringar i förutsättningarna för beredskap inte bör genomföras utan en samtidig översyn av distriktsveterinärernas verksamhet under dagtid, eftersom dessa delar är nära sammanlänkade. En isolerad förändring av jourverksamheten riskerar att påverka andra aktörers etableringsmöjligheter och den långsiktiga uppbyggnaden av en fungerande beredskap även för sällskapsdjur och hästar.

Mot denna bakgrund ställer sig SLU tveksamt till de föreslagna författningsändringarna och gör bedömningen att en mer samlad översyn av beredskapssystemet bör genomföras innan lagändringar beslutas. SLU lämnar därför inga detaljerade synpunkter på enskilda paragrafer.

Beslut om detta yttrande har fattats av rektor efter föredragning av utredaren Kristina Julin och i närvaro av universitetsdirektören Martin Melkersson. Dekanus Nils Fall vid Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap utsåg Professor Renée Båge och Universitetslektor Ingrid Ljungvall vid institutionen för kliniska vetenskaper att utarbeta och samordna innehållet i svaret. Innehållet har godkänts av avdelningschefen Helene Holstein.

Maria Knutson Wedel

Kristina Julin